

L'IEC a Guardamar i al Carxe

La Secció Filològica d'aquesta institució es va reunir a diversos indrets d'Alacant i Múrcia per a conèixer la seua realitat.

Presentació del Projecte Moncada

Benavarrí acollí els actes d'inauguració de la 10a edició dels programes d'animació a les escoles.

Unes festes llüdes

El bon temps i la qualitat dels actes van omplir els carrers de Fraga durant els dies del Pilar.

DE FRANJA

Revista de les Comarques Catalanoparlants d'Aragó

2,30 €

Any 10 • núm. 90 • La Franja, novembre de 2009

Recorrent els camins de Desideri

SIGRID SCHMIDT VON DER TWER

Excursió pels masos de Pena-roja durant la 19a Trobada Cultural del Matarranya

EDITA:

Iniciativa Cultural de Franja

C/ Pla. 4, 44610 Calaceit, Tel. 978 85 15 21
 Associació Cultural del Matarranya
 Consells Locals de la Franja
 Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
 Centre d'Estudis Ribagorçans (CeRib)

DIRECTOR:

Mário Sasot
 msasote@yahoo.es

GESTIÓ I ADMINISTRACIÓ:

Cèlia Badet

CAP DE REDACCIÓ I

MAQUETACIÓ GRÀFICA:

Isabel Calaf • T. 661 470 457
 tempsdefranja@telefonica.net

CONSELL DE REDACCIÓ:

Antoni Bengochea, José Miguel
 Gràcia, Artur Quintana, Lluís
 Rajadell i Carles Sancho
 (el Matarranya).

Susanna Barquín, Marta Canales,
 Jaume Casas, Pep Labat i Carme
 Tarragó (el Baix Cinca).

Carles Barrull, Glòria Francino i
 Josefina Motis (la Llitera i la
 Ribagorça).

Carme Messeguer (PPCC).

FOTOGRAFIA:

Pep Labat, Sidrid Schmidt Von der
 Twer i Ricard Solana

OPINIÓ:

Susanna Barquín, Esteve Betrià,
 Tomàs Bosque, Josep A. Carrégal,
 Miquel Estaña, Quim Gibert, Merxe
 Llop, Marc Martí, Juli Micolau,
 Joaquim Montelús, Francesc Ricart,
 Carles Sancho, Ramon Sistac,
 Natxo Sorolla, Carles Terès i
 Joaquim Torrent.

SUBSCRIPCIONS I PUBLICITAT:

978 85 15 21

IMPRESSIÓ I PRODUCCIÓ:

Gràfiques del Matarranya, SL
 grafiques@matarranya.com

DIPÒSIT LEGAL: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

EN VENDA A:

Albelda

Estanc Conchita

Calaceit

Paperceria Abàs

El Torricó

Llibreria Pilarín

Fraga

Llibreria Badia i Llibreria Cabrera

Girona

Llibreria Les Voltes

Lleida

Llibreria de la Generalitat

Mequinensa

Paperceria González

Reus

Llibreria Gaudí

Saldí

Llibreria Panadés i Llibreria Sorolla

Saragossa

Papeleria Germinal. C/ Sepulcro, 21

Tamarit

Estanc Patrito

Tortosa

Llibreria El Temple

Vall-de-roures

Llibreria Serret

Un bitllet a Europa

Aquest mes d'octubre s'han celebrat, entre altres efemèrides, els cinc anys de vida de l'Euroregió Pirineus Mediterrània, un espai que es va crear amb l'objectiu de treballar per un desenvolupament sostenible i respectuós amb el medi ambient. Dels cinc signataris originals, només en queden quatre, ja que l'Aragó es va donar de baixa el 2006, arran de l'enfrontament amb Catalunya per l'afer de les obres d'art sacres, i per acord de tots els partits en representació a les Corts.

Ara que arriba l'hora de la veritat, el treball per la creació d'una infraestructura que ha de permetre connectar Espanya i Europa per ferrocarril d'alta velocitat, les distàncies entre l'Aragó i l'Euroregió pareixen encara més amples, més que l'ample europeu, comparat amb la via estreta que mos ha deixat aïllats durant tants decennis.

La raó es troba en un altre conflicte, aquesta vegada sobre quin dels dos corredors ha de posar la primera pedra d'una realitat que hauria de significar progrés per a tothom.

D'una banda, el corredor Mediterrani, que podria connectar el sud i el nord d'Europa amb aprofitament dels ports de València i Barcelona. D'una altra banda, l'alternativa que faria travessar el tren des d'Algesires fins a Perpinyà, passant per Madrid i Saragossa.

Vist així, com una tria entre dues alternatives, és ben lògic que Saragossa tregue les uncles, i s'acabe parlant de perforar els Pirineus, tot per salvar que el traçat cap al nord no deixi Saragossa fora del mapa europeu.

Vist en conjunt, el corredor Mediterrani és més sostenible que fer passar els trens a més de mil metres d'alçada. Vist amb la mirada generosa de qui no té prejudicis, Saragossa no queda fora, sinó

que es pot incloure en un projecte que connecte els ports de Barcelona i de Lisboa amb Amèrica a través de la línia ferroviària que passe per Saragossa i Madrid.

Vist des de la Franja, la cooperació entre les dues grans ciutats que mos poden connectar amb Europa i amb l'Atlàntic, el més desitjable seria la cooperació pel progrés econòmic. I això significa apostar per unes infraestructures que permeten el tràfic de mercaderies cap a l'exterior, com més millor, i deixar de banda baralles infantils sobre qui ajunta a qui.

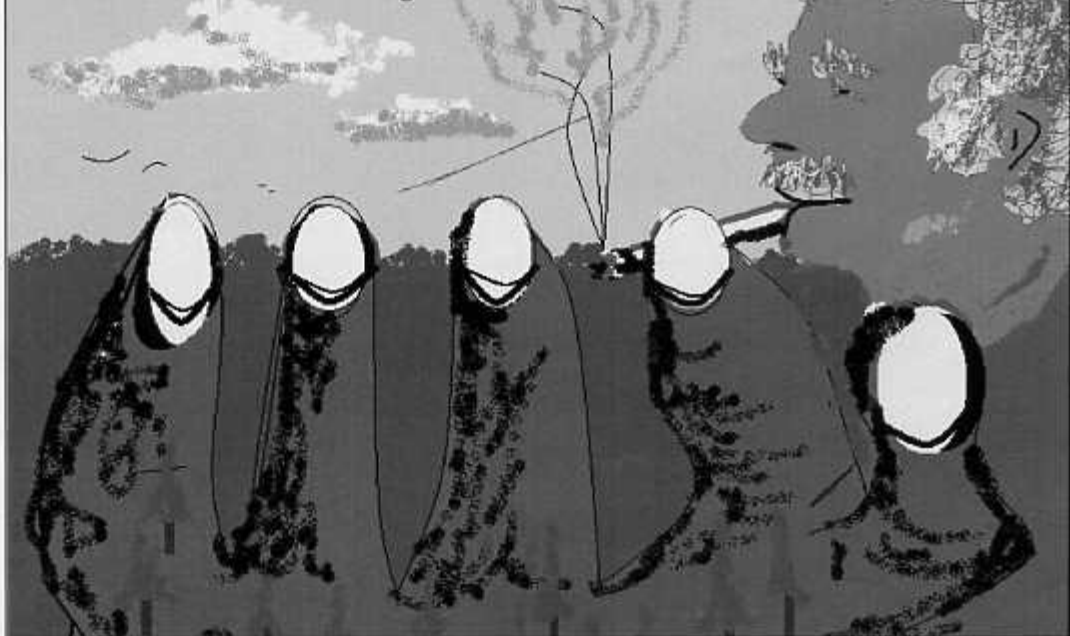
El nostre futur econòmic passa per incrementar les exportacions. Això hauria de permetre contribuir a l'equilibri de la balança comercial. En altres paraules, si a casa no entren diners de fora, si el que fem és passar-nos els diners d'una mà a l'altra mentre no els gastem, haurem de tancar la barraca, la de tots.

El corredor Mediterrani és rendible abans de posar-lo en marxa, només cal comprovar les dades dels passatgers que utilitzen les xarxes Euromed, i els camions que circulen amunt i avall de l'AP7. I Saragossa hauria d'entrar a formar part de la nova xarxa de distribució, aprofitant una situació privilegiada entre el Mediterrani i l'Atlàntic. Tots podem tenir el nostre bitllet a Europa, amb una mica més d'ambició de país.

L'Euroregió Pirineus Mediterrània va nàixer justament per generar la col·laboració entre els governs i la societat d'unes comunitats i departaments que poden arribar a ser, de veritat, la porta a Europa i el trànsit cap al Golf Pèrsic i Àsia des del sud.

Potser ha arribat l'hora de pensar què volem ser de grans i treballar per aconseguir-ho.

ESTISORES - Miguel Estaña

s u m a r i

2

Editorial

3

Salutació del director
Cartes dels lectors

4

El Matarranya

7

El Baix Cinca

10

Entrevista

Javier Giralt, professor de Llengua i Literatura catalanes de la Universitat de Saragossa

12

La Llitera i la Ribagorça

15

Debat

16

Aragó

17

Gent de Franja

18

Països Catalans

19

Opinió:

A la ciutat dels gratacels també hi van els matarranyencs

salutació del director

Mai oblidaré aquell riure. Aquell riure els va delatar. Era el ple on es debatia el pas a tràmit de la Llei «de promoción y protección de las lenguas...». El diputat de CHA, Chesús Bernal, desmuntant els arguments dels que s'hi oposaven, mostrà la seua estranyesa de què aqueixos no plantejaren també la protecció

«del ejeano, el taustino, el guadalaviarense...». I aquí no es van poder aguantar i a alguns diputats del 'no' els va entrar ganes de riure i unes ganes de broma incontrolables.

Això és el que volen, que la nostra llengua siga una llengua de riure, i no de cap altra manera. Per a llengua seriosa i com cal, ja tenim l'altra, la «fetén», la «guai». Poca broma amb aquesta.

Alguna cosa pareguda els passa als «seriosos homes blancs» quan veuen a tribus africanes amb els seus hàbits ancestrals, les seues pintures de dansa i els llavis foradats. Per a ells, gent inferior i endarrerida en el pas de la història, ja els està bé, però es desmaiarien o els entraria un riure fluix de només de pensar que així pogués anar vestit un home blanc.

Uns vestits-llengües són només per a fer l'indi. D'altres són només per als vaquers. O tots indis o tots vaquers? Impossible. Ells no parlen amb «modalitats». Ells parlen llengües i si per davall del «taparrabos» alguna volta se'ls veu la punta de la modalitat, se l'amaguen. Jau.

Mário Sasot

cartes dels lectors

Un fet incontrovertible

No entenc per què lluiten contra uns fets que són incontrovertibles. La llengua que es parla a la Franja de Ponent és el CATALÀ. Només des de la ignorància es poden defensar posicions tan absurdes com les seves. O és que vostès negaran que, per exemple, la llengua que es parla a Saragossa ciutat és el castellà?

Espero que Iniciativa Cultural de la Franja, que edita aquesta revista, tinga èxit en la seva intenció d'impulsar una llei igualitària per al català de la Franja de Ponent.

Miquel Àngel Estévez Torrent

Vells records

Amb la crònica de l'Esteve Betrià em vénen a la memòria vells records i dolgut m'assabento de la mort d'en Martí Garcia-Ripoll. La darretera vegada que vaig parlar amb ell va ser notificant-li l'aparició de *Temps de Franja*, a la que es va subscriure.

En Betrià també esmenta –a part d'en Sistac i Torrent, que no en sap res d'altres membres d'aquell grup del Centre Lleidatà. Jo el que en conec és el següent: en Josep Perera conegut a Castellonroi com a «Martinet» –el nom de casa seua–, ja no pot calcigar el territori com havia fet sempre (s'atansa a la vuitantena). Va publicar dos llibres. Viu a Terrassa.

En Josep-Manel Pons, jubilat, viu a Lleida. Tot i que passa part de l'any a Benavarrí, a «cas» de Ferrillo, la seua casa pairal.

Els altres dos mantenen un litigi –particular–,

al costat el qual el litigi de l'art sacre queda com a «pecata minuta».

Unke Hiera
Ribagorça

Llei de Llengües?

Als diccionaris podem trobar la paraula «llengüetes» amb la definició següent: Acte de treure la llengua davant d'altres per fer-lis befa o escarni.

Jo crec que per desgràcia, la «Llei de Llengües» acabarà convertint-e per als aragonesos del nord i de l'est en la «Llei de llengüetes». Que és el que ens farà la majoria del nostres representants a les Corts? Que s'omplen la boca amb la paraula democràcia. Però que a l'hora de votar la famosa –i encara no nata llei–, demostraran prou clarament el concepte que tenen de la «democràcia». O d'alguns eslògans; com aquell que apart de «llibertat» reclama «IGUALTAT I FRATERNITAT». O un altre que diu: Tots els homes neixen «LLIURES I IGUALS», i a continuació no diu pas –tret d'alguns aragonesos...

Medardet
Benavarrí

DE FRANJA
Revista de les llengües catalanes parlants d'Aragó
SUBSCRIU-T'HI
978 85 15 21
tempsdefranja@telefonica.net

Una fita sense fita

I Trobada Cultural y Artística de la Terra Baixa, SinMUGA

■ José Miguel Gràcia

L'ESMOLET

Mala gana

Al final hi ha certs temes que et fan venir mala gana. El que passa amb la llei de Llengües i el PAR és de jutjat de guàrdia, però ja no sé què més es pot dir. Si tant se'ls en dona fer el ridícul amb aquesta obsessió per negar la denominació filològica de la nostra llengua, és el seu problema. Per sort encara hi ha qui s'ho pren amb humor i fa de la infàmia motiu per riure una estona. Parlo, per exemple, de la paròdia que el programa satíric «Oregón» va fer del film de terror «Los Otros». No vull desvetllar l'enjòlit de la pel·lícula original; només diré que aquí els fantasmes viuen en un ombrívol casalici de Fraga, amagant-se de l'entorn catalanoparlant i aferrats a una estampeta de sant José Àngel Biel, apòstol del «chapuriu». Va ser edificat veure-ho a la televisió pública aragonesa —la mateixa que, quan visita un poble de la França, sol obviar l'idioma que s'hi parla. Les alegries, doncs, són poques i per això cal aprofitar-les. Passar un dia magnífic a Pena-roja amb la Trobada Cultural (i ja en són 19!). O jeure sota una alzina amb la bossa plena de polioli, te de roca i herba amarga. O compartir taula i conversa amb els amics, mentre al defora cau la tarda, i la nit, i apareixen els fills adolescents demanant que els portem a les festes d'aquell poble. Gaudim d'eixes coses, doncs, i no deixem que l'amargor dels demagogs ens enteli el senderi.

Carles Terès

Presentació del llibre *La Dama del Matarranya*

Amb la professional actuació del grup de teatre «El Candil» d'Alcorisa es van tancar els actes de la I Trobada Cultural i Artística de la Terra Baixa, SinMUGA, nom, com veureu, molt adequat per les diferents associacions, persones i territoris, presents a la Trobada. L'objectiu fixat era d'ultrapassar els límits de les noves comarques administratives en considerar la cultura i les llengües com a patrimoni de tots. Crec que es va aconseguir. L'expressió SinMUGA es pot traduir com SenseFI-TA, i una mica més lliurement com a SenseFRONTERA. No faré esment especial a tots els actes, tenint en compte el munt d'ells que es van realitzar, només cal resseguir el farcit programa publicat.

Sense el Víctor Guiu, Daniel Millera, el Conseller de Cultura, Fernando Zorrilla, de la Comarca del Baix Aragó, l'Alcalde i les dones de Vall-d'algorfa —a la Codonyera sempre

hem anomenat així a Valdealgorfa—, no hagués estat possible aquesta Trobada. En paraules dels organitzadors només ha estat una abraçada cultural a les comarques del Baix Aragó-Casp, d'Andorra-Sierra de Arcos, del Bajo Martín, del Matarranya i del Maesatrat, des del Baix Aragó. Una abraçada cultural, amigable i eficient, afegeixo jo.

Hem manifestat les associacions i centres d'estudis el desig de coordinar-nos, ens hem conegut millor, hem fet amics i cultura, i ens ho hem passat d'allò més bé.

Tret del Director General de Cultura, Ramón Miranda, que inaugurarà els actes y restà tota la jornada, de càrrecs polítics de les comarques, cap ni un. Ni els presidents, ni consellers de cultura, s'entén, a part del Conseller de Cultura del Baix Aragó. Si va ser-hi algú, passà desapercbut. Certa persona em va dir: per assistir a aquests tipus d'actes es necessari creu-

re en la cultura.

A la llista de noms de persones relacionades amb la cultura tant com intervenents o assistents, Javier Aguirre, Alberto Bayod, Ramon Mur, Julian Casanova, Miguel Ibañez, Antón Castro, Artur Quintana, José Antonio Benavente, Ignacio Micolau, José Ramón Molins, un grup de poetes —José Manuel Soriano, José Miguel Gràcia, Eduardo Trelles, Víctor Guiu, José A. Belmonte, Sergio Grao i Juli Micolau— i molts més activistes culturals, vull fer esment de Joaquín Carbonell, el qual ens sorprengué amb unes quantes cançons, fora de programa, a l'impol-lut claustre del convent, entre sol i ombra i amb un devesall de simpatia i harmonia musical.

No em deixaré al tinter la presència de l'Associació Cultural del Matarranya a la Fira amb un estand de llibres i mostres de les seues exposicions. Vàrem participar a la taula redona dels centres culturals; Artur Quintana va presentar el poemari de Juli Micolau, *D'un sol esclap*, premi Guillem Nicolau 2008 i en Juli va llegir alguns poemes. El diumenge 11, jo mateix vaig tenir el gust de llegir també alguns poemes meus en català de la Codonyera i de una mica més enllà al parc de «el Convento», juntament amb els companys castellans, Soriano i Trelles La nostra llengua, el català, el nostre català, va reeixir com patrimoni comú de tots.

Esplèndids els ritmes del grup de percussió Toporçao ressonant pels estrets carrers de la vila i a la Plaça.

Tothom va manifestar el desig de continuació de SinMUGA. Així siga.

La Freixneda museu viu

La Fresneda museo vivo és un llibre que ha editat l'Ajuntament d'aquesta vila i escrit l'escriptor caspolfi Miguel Caballú. L'obra recull, en la seua part central una important mostra de fotografies, algunes de ben antigues d'un valor etnològic destacable. La resta del llibre ens presenta la població i els monuments i aspectes més destacats de la vila. El turisme, la immigració romanesa, l'economia, la toponímia, la llengua, l'olivar, la gastronomia... I també es fa referència a persones destacades de la població. Però res hi trobareu sobre el poeta i escriptor Juli Nicolau Burgués. Caldria i seria tot un detall fer-li un afegitó al llibre per posar remei a tal desconsideració. Quins són els seus mèrits per aparèixer a les seues pàgines? Molts. Haver publicat tres poemaris i tots guardonats: *Manoll*, Premi Guillem Nicolau 1997 del Govern d'Aragó, *Esfera*, *Traspunt en la serena*, Premi Pedro Saputo de les Lletres Aragoneses en llengua catalana 2002 i *D'un sol esclap*, Premi Guillem Nicolau 2008. Cada llibre que publica té la il·lusió de presentar-lo a la seua vila, omplint sempre la sala de plens de l'Ajuntament. Va estudiar a l'escola de la població i hi va viure fins fa pocs anys treballant de pastor. Cal alguna cosa més per a ser inclòs en la recent publicació municipal? Realment una llàstima aquest oblit, pensem que involuntari.

Carles Sancho

Una Trobada inoblidable a Pena-roja

■ Lluís Roig

No es pot qualificar més que d'exitosa la 19ª Trobada Cultural al Matarranya, que tingué lloc el 10 d'octubre a Pena-Roja, organitzada per ASCUMA. Tots els actes comptarem amb una assistència massiva de públic i amb l'inestimable col·laboració de l'Ajuntament, amb l'alcalde Paco Esteve i el Regidor de Cultura al front, dels jóvens de a l'Associació Tastavins, el Departament d'Educació, Cultura i Esports de la DGA i el Projecte d'Animació Cultural «Jesús Moncada».

Amb la benvinguda de l'alcalde van començar els actes de la commemoració del 25è aniversari de la Declaració de Mequinensa. El President d'ASCUMA, José Miguel Gràcia, va agrair l'assistència a tots els presents, en especial als alcaldes signants o representants d'aquells de la Declaració del 1984 invitats a l'acte, a José Bada, exconseller de Cultura, a l'Alcalde i Regidora de Cultura de Mequinensa i sobretot al Viceconseller de Cultura d'Aragó, Juan José Vázquez. El President llegí dempeus el Manifest i encoratjà a tots els polítics d'Aragó a tirar endavant una Llei de Llengües com cal. El senyor Viceconseller parlà, en una gran part de la seua intervenció, en català malgrat ser de parla castellana, i va explicar la feixuga càrrega per portar endavant el projecte de la Llei de Llengües, de l'estat del projecte en aquest moments i de la seua esperança personal en un Aragó veritablement trilingüe. El senyor José Bada va fer esment a la situació política i cultural dels seus principis com a conseller. Desitjà el millor per a la nostra llengua i va dir: «l'anticatalanisme

Actuació de Temps al temps a Pena-roja

d'Aragó és de jutjat de guàrdia. Alguns s'ho haurien de fer mirar». L'acte es va tancar amb un animat col·loqui.

Tot seguit, al Saló Cultural, el grup «Temps al temps» ens oferí un concert, farcit de poemes de Desideri Lombarte, amb bona música. Dues veus, dues guitarres i la persecució bastaren i sobraren per omplir amb dignitat la oïda i d'altres sentits. Mentrestant a l'escenari, sorgia Pena-roja i el seu entorn d'una gran pintura ràpida.

A la tarda, després dels poètics audiovisuals de la Sigrid Schmidt: poemes i prosa poètica, paisatges matarranyencs i sensibilitat, esdevingueren com a un bon proemi per a la recordança-homenatge de Desideri Lombarte, amb tota la família del poeta present. El President d'ASCUMA, José Miguel Gràcia, va lloar breument la figura de Desideri i el qualificà com «el millor poeta d'Aragó en llengua catalana, sense dubte» i llegí uns versos dedicats a Desideri. Carles Sancho va fer una biografia personal i ben documentada del jove, de l'home i del poeta, i parlà de la seua obra poètica. Artur Quin-

tana va anar ensenyant i comentant cadascun dels llibres publicats o les fotocopies dels originals no publicats i dedicà gran part del temps a les publicacions en revistes, a l'obra novel·lística i al teatre.

L'actuació del Duo Recapte (Antoni Bengochea i Mário Sasot) amb les seues noves posades en escena dels poemes de Desideri, van encisar a tot el públic que omplia de gom a gom el Saló Cultural. Un plaer estètic per als sentits de l'oïda i de la vista.

Al dia següent l'11, un grup de 30 persones amants de la natura i dels espais i paisatges de Desideri Lombarte, van realitzar l'excursió organitzada per Natxo Sorolla (Creu del Llop, camí de Vallibona, cingle de Sant Jaume, mas de Molinar, etc). A estones, els versos de Desideri, en boca dels reunits, es fonien amb el paisatge. Una sorpresa els esperava a l'ermiteta de Sant Llambert: coques, begudes i dolços, tot preparat per l'Associació Tastavins.

Les exposicions, «Ataüllar el món des del Molinar» i «Plantes de Pena-roja» preparada pels jóvens, van restar exposades al Saló Cultural. Una trobada inoblidable.

L'ARGADELL **Ars et ingenium**

The New York Times diu que l'entrepà millor del món és el de magre de cuixot (pernil) segons una ressenya apareguda al *Periódico de Catalunya*. També recentment l'Institut del Cava ha fet unes jornades gastronòmiques al Brasil per donar a conèixer l'escumós; brindem per l'entrada per la porta gran dels productes per terres americanes.

Si a la primavera la sang s'altera, a l'estiu tota cuca viu.

Goethe afirmava: «Malgrat el que diu la gent de la imperfecció de la traducció, és i serà sempre un dels oficis més importants i dignes del comerç de la raça humana.»

Voldria parlar, encara que siga d'una manera superficial, sobre la poesia galaicoportuguesa. Segurament de traduccions no n'hi falten. Mentre escoltava jazz, concretament la peça «Água de beber» de A. C. Jobim i amb lletra del poeta i diplomàtic Vinicius de Moraes, iniciadors de la *bossa nova*, m'han fet recordar, per un instant, uns passatges de Fernando Pessoa: «Se recordo quem fui, outrem me vejo/ Quem fui é alguém que amo/ Que quem sou e quem fui sao sonhos diferentes.»

O el 1r vers d'un poema dedicat a uns joves poetes gallecs per part de na Susanna Rafart: «La vida és un estrany miracle...»

Ja fa uns anys vaig coincidir amb un dels poetes gallecs més premiats, traduïts i per això interessants, es tracta de Xulio L. Valcárcel on mos apunta en el poema que navega **Oficiante de claridade**: «Todos os ríos do mundo/ a este mar/ nesta hora me convocan...»

No cal dir que la poesia fa créixer, seductora, en un coneixement que s'absorbeix pels porus de la pell i la nina dels ulls. *Et tout le reste...*

Juli Micolau

Tornen les classes de català a l'IES Matarranya de Vall-de-roures

■ Carles Sancho

Les classes de català han tornat aquest curs a l'IES Matarranya de Vall-de-roures després de les reiterades queixes durant el curs passat de pares i mares, alumnes i ASCUMA per la il·lògica supressió de l'assignatura en l'educació secundària obligatòria. Durant tot el curs passat hi van haver diverses reunions amb les autoritats del Departament d'Educació que es va comprometre a solucionar el problema i des del 28 de setembre al centre es pot cursar la llengua vehicular de la immensa majoria de la població de la comarca. No obstant això, les classes s'han hagut de traslladar a l'horari de tarda, concretament els dilluns, i els alumnes de fora de Vall-de-roures s'hauran de quedar a dinar al menjador de l'escola infantil municipal situada a

Alumnes de l'IES Tamarit

pocs metres de l'institut. En acabar les classes es farà el transport en autobús o en taxi a les diferents viles. Una notícia positiva que pot aconseguir incrementar el nombre d'inscrits que estudien aquesta llengua —actualment només 21— és la possibilitat d'obtenir el certificat oficial de nivell B de català si els alumnes supe-

ren l'assignatura durant els quatre cursos de l'ESO. Aconseguint aquest nivell d'aprenentatge de la nostra llengua els alumnes de la comarca, en acabar el batxillerat, tindran més fàcil poder cursar estudis en els centres d'ensenyament postobligatori i en les universitats catalanes, valencianes i de les Illes.

Octavi Serret, Premi Nacional de Cultura 2009

■ Lluís Roig

L'Auditori Enric Granados de Lleida el passat 3 d'octubre va acollir la gala dels Premis Nacionals de Cultura 2009 atorgats pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts. Entre els guardonats el matarranyenc Octavi Serret que recollí el Premi Nacional de Cultura en la categoria de la

Projecció Social de la Llengua Catalana «per la tasca com a llibreter a Vall-de-roures (Matarranya, Terol), a la Llibreria Serret, des d'on promou a escriptors catalans, fomenta l'edició i difusió de la literatura ebreca i dels autors vinculats a les Terres de l'Ebre i a l'Aragó catalanòfon, vivificant l'estima envers la llengua catalana allà on no és oficial». Compartí el premi amb el bo i millor de la cultura catalana: Pere Portabella en Cine, Jordi Savall en Música, Eudald Carbonell en Pensament i Cultura Científica, Rosa Maria Calaf en Periodisme, Francesc Orella en Teatre o Josep Maria Castellet en Trajectòria Professional i

Artística. L'acte, transmès per les televisions catalanes, fou tancat pel parlament de José Montilla, President de la Generalitat de Catalunya. Una vintena llarga d'escriptors amics i coneguts del llibreter li han dedicat un llibre titulat Octavi Serret: de Vall-de-roures al món, en format digital i en paper, coincidint amb el merescut premi atorgat. Cada autor ha col·laborat amb un text que fa referència a la llibreria Serret. Aquest ja és el segon premi que recull enguany Octavi Serret ja que, el passat febrer, Iniciativa Cultural de la Franja i l'Associació Cultural del Matarranya van atorgar-li el II Premi Franja: Llengua i Territori 2009.

La CNT exigeix a l'Ajuntament de Fraga la retirada d'un monument franquista

■ Carme Tarragó

La Confederació Nacional del Treball (CNT) de Fraga ha demanat a l'Ajuntament de Fraga la retirada del monument franquista que es troba a la plaça de Sant Pere de la mateixa localitat, concretament al Casc Històric. En la petició, el sindicat, apel·la a la necessitat d'eliminar tots aquells símbols que puguen recordar la dictadura franquista, «un dels períodes més tràgics de la història... que va provocar més d'un milió de morts, milers de presoners, execucions i desapareguts per motius polítics, a més de milers d'exiliats».

En aquest mateix sentit, la CNT fragatina exigeix al seu consistori que compleixi amb la denominada Llei de Memòria Històrica, en el que pertoca a

Monument franquista de la plaça de Sant Pere de Fraga

COURTESY IBANZ

l'article 15 de la llei 52/2007, del 26 de desembre que estableix mesures en relació amb els símbols i monuments commemoratius de la Guerra Civil o de la Dictadura. «amb el convenciment de que els ciutadans tenen dret a que així sigui, a que els símbols públics siguin ocasió de trobada i no d'enfrontament, ofensa o greuge».

Davant d'aquesta petició, l'Ajuntament de Fraga ha assegurat que estudiarà el cas i, que un cop estudiada la llei, es prendrà la solució més adient a la situació. Una solució, que des del sindicat CNT, s'espera que giri entorn a la retirada d'aquest monument que es troba a la plaça Sant Pere de Fraga, ubicat al Casc Històric de la ciutat.

La marxa per la igualtat va passar per Fraga

■ Redacció

Prop d'un centenar de treballadors i treballadores immigrants arribaren la tarda del dissabte 3 d'octubre a la capital del Baix Cinca amb el lema Per la igualtat de drets. *Contra la Reforma de la Llei d'Estrangeria*. El grup va partir a peu des de Barcelona el passat 24 de setembre, amb la idea d'arribar a Madrid el 25 d'octubre.

La Marxa fou rebuda entre aplaudiments, crits de recolzament i abraçades en el mateix límit de les províncies de Lleida i Osca. Per un nodrit grup de fragatins, membres de l'associació El Puente-Lo Pont, i militants del Sindicat CNT d'aquesta localitat, que portaven una pancarta amb el lema *Per la lliure circulació de*

les persones.

Des d'allà, la marxa arribà fins al Barri de Llitera, on els components de la marxa pogueren allotjar-se al Pavelló Poliesportiu. Al dia següent la Marxa s'adreçà al parc de La Pinada on es plantà una oliveira per a simbolitzar les arrels que les persones immigrants deixen a la nostra terra. Posteriorment es va llegir un poema de l'autor xilè resident a Saragossa Rolando Mix, que malauradament va morir aquest mateix mes d'octubre, i un manifest. Finalment, el grup continuà el seu camí per l'Avinguda de Madrid on es cridaren consignes com: «*Per la igualtat i la lliure circulació de les persones*» i «*No a la llei d'estrangeria*», fins a la

sortida de Fraga.

La marxa va continuar per la N-II per diferents localitats monegrines com Candanos i Bujaraloz, i arribà a Saragossa la tarda del dijous 8 d'octubre. La comitiva, formada per prop de cinc-cents persones arribà a la capital aragonesa per l'antiga Nacional II, i travessà el pont del riu Gállego, recorregué l'avinguda de Catalunya i el pont de ferro fins arribar al centre històric de la ciutat.

Aquesta iniciativa ha estat promoguda des de diverses organitzacions com Papers i Drets per Tothom o la Federació d'Associacions d'Immigrants del Vallès.

Entre les demandes d'aquests grups que es recullen

al Manifest de la Marxa figuren el tancament dels CIE (*Centres d'internament d'Estrangers*), la regulació de les persones sense papers i l'eliminació de l'obligació de 180 dies cotitzats per a la renovació del permís de residència.

Més lladre que Serrallonga

Una dita ben antiga, més lladre que Serrallonga, es va recuperar a ca meua gràcies a una sèrie que TV3 va emetre fa uns mesos. I no perquè la diguessen a la tele, no perquè arribés des de Barcelona, sinó perquè la sèrie va servir per recuperar la memòria perduda, el record de paraules i frases que s'havien esvaït en el temps i en una llengua deixada de la mà de Deu.

Filòlegs i lingüistes de reconeixement internacional, com el portaveu de cultura del Partit Popular d'Aragó, no han aprofundit en eix vessant de reconquesta que representa compartir un espai de comunicació en la llengua pròpia. Reconquesta, esclar, sobre l'imperi de les rails, de la paraula que mos explica i mos narra i, per tant, mos fa. Són experts perfeccionistes que troben en la diferència la raó de ser de la divisió. Així, tant li fa saber que a Mallorca, com a la Franja, es torquen, que a València, com a la Franja, ixen, o que a la Terra Alta, com a la Franja, mengem mançanes i corder. I tots, com deia Pla, diem bon dia. L'expert perfeccionista s'estima més arremetre contra Barcelona, quina pena, si sabés que Barcelona és una de les ciutats més encisadores del món!

Llàstima que, a partir del gener, quan arriba l'apagada mai prou anunciada ni denunciada, serà més complicat sintonitzar TV3, serà més difícil connectar amb la memòria i amb la llengua perduda; amb els mots que van ser un dia nostres i que, maleïts siguem, mos van prendre. I ara mos volen explicar com parlem!

Susanna Barquín

La XIII Escola d'Estiu de la Franja va abordar l'oralitat a les aules

■ **Jaume Casas**

Assistents a l'Escola d'Estiu de la Franja

Una cinquantena de professors i docents, la majoria de llengua catalana, van participar a la XIII Escola d'Estiu a la Franja, que es va celebrar a Fraga i que va abordar en aquesta ocasió l'educació de l'expressió oral en els xiquets, sota el lema «Parlem de com parlem?». L'Escola, organitzada pel Departament d'Educació del Govern d'Aragó i el Centre de Professors i Recursos de Fraga, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Fraga, el Servei d'Ensenyament de Català de la Generalitat de Catalunya i la UNED de Barbastro, va obrir amb la ponència sobre literatura oral i pedagogia de la imaginació poètica que va impartir el prestigiós escriptor i catedràtic d'Antropologia de l'Educació a la Universitat de les Illes Balears, Gabriel Janer.

A la inauguració de l'Escola d'Estiu, la Directora General de Política Educativa del Govern d'Aragó, Carmen

Martínez Urtasun, va destacar la importància del tema que s'abordava «ja que l'expressió oral és, segurament, la competència educativa en què més hem de millorar, per a tenir xiquets que sapiguem parlar, expressar-se i escoltar en condicions». En quant a l'ensenyament del català a l'Aragó, Martínez Urtasun va assenyalar que en aquest curs acabat de començar són 28 els centres educatius i més de 4.000 alumnes aragonesos els que cursen l'assignatura de llengua catalana i «en cinc centres hi ha projectes bilingües en català, el que suposa que uns sis-cents alumnes cursen alguna assignatura en català. I tot això, sense tensions i sense cap problema». Urtasun va anunciar que en aquest curs es desenvoluparà «el currículum de català i això significa que en aquells llocs amb una llengua diferent al castellà, es donarà emparament legal a l'ensenyament de i en català».

Al mateix acte inaugural, el regidor d'educació de l'Ajuntament de Fraga, Jaime Cabós, va demanar a la representant del Govern Aragonès, que intercedira «davant el president Iglesias per a que a Fraga poguem veure els canals de la televisió catalana en digital». Carmen Martínez Urtasun es va comprometre a això, «encara que desconec com està el tema, però estic segura de que es resoldrà perquè des del Govern advoquem per a què se'ls coneix i difundixque el català en aquestes zones on es parla».

A la primera ponència, el professor Gabriel Janer va exposar la importància que té la literatura oral per a l'aprenentatge dels alumnes, «per a millorar la seua expressivitat, però sobretot per a incentivar la seua imaginació, com a exercici de representar imatges que no hi són». Per a Janer, «la literatura oral és un patrimoni cultural, fràgil, que s'ha de preservar i això és una responsabilitat de tots».

Després de la ponència el professor Janer, va tenir lloc un taller de narració oral, a càrrec de Carles Alcoy i Ignasi Potrony, que van aportar claus per aprendre a contar contes i històries als alumnes. A la segona jornada, Francesc Ferran, professor de secundària a Giroña, va oferir una ponència sobre Docència i Comunicació i un taller de expressió oral. També va haver-hi un altre taller sobre treballs d'adequació i elements de manipulació narrativa en xiquets, a càrrec de Mercè Rubí, Sherezade Bardají i Lúcia Clua i una experiència docent sobre les exposicions orals, a càrrec de Carme Gòdia i Reyes Baches. L'Escola d'Estiu a la Franja es va tancar amb la intervecció de la «contadora» Pili Mir.

El Pilar inunda de joia els carrers de Fraga

■ **Jaume Casas**

El bon temps, la qualitat dels actes i la gran participació dels fragatins, va fer que els carrers de Fraga s'ompliren d'alegria i gresca durant les passades Festes del Pilar, que es van celebrar entre el 9 i el 14 d'aquest mes d'octubre. Han estat cinc dies, amb un centenar d'actes per a tots els públics.

Un any més, el recinte de penyes al Sotet ha tornat a ser el centre neuràlgic de la festa. Més de dues-centes casetes es van instal·lar a la zona, batent tots els rècords de participació, amb més de quatre mil persones diàries.

Al Pavelló de Festes de la Penya Fragatina també es van batre els rècords de venda d'abonaments, més de dos mil,

i de socis, més de tres mil. El president de Penya Fragatina, Luis Gómez, es va mostrar satisfet en concloure la festa i va fer un balanç positiu, «sobretot per l'ambient i la gran participació».

En quant al cartell d'actuacions, El Sueño de Morfeo va triuñar en la seua primera visita a Fraga, amb uns quatre mil assistents i els Delincuentes van deixar un bon gust de boca.

L'èxit del recinte, segons l'opinió dels fragatins, va restar ambient a la resta de la ciutat. Per això el regidor de festes, Santiago Escandil, va considerar que «haurà de plantejar-se alguna fórmula per a que la festa no es concentre únicament en el recinte».

Fora del recinte de penyes, els Correfocs i el descens de galeres han estat els actes més seguits, en un any en què la Trobada de Gegants va notar la crisi, amb un descens de colles presents, tot i la presència de grups de Mallorca i de França.

Dels espectacles d'animació, els Ginger van ser els millors amb el seu espectacle «Perlas y Plumas», que va deixar molt satisfetes a les mil persones que es van congreguar a la Plaça d'Espanya. Per altra banda, el grup Hotel Cochambre també va agradar molt amb les seues versions de Sabina i per al públic més adult, va resultar molt gratificant l'actuació del grup Araciel, amb els seus boleros i cançons

Descens de galeres

melòdiques de sempre. La plaça de Bous també va estar plena tots els dies, tant per a les competicions de fútbol-vaca (partits de fútbol sala amb vaquilla pel mig), com l'Air-Vac, i el Gran Prix Penyer.

ESTAMPES RIBERENQUES

La sang tova

■ **Quim Gibert**

A Komodo i a d'altres illes del bell mig d'Indonèsia (Sud-est asiàtic) hi habita el llargardaix més gran de planeta. Alguns d'aquests varans assoleixen els tres metres de longitud i els cent quilos de pes. El dragó de Komodo, nom amb el qual és conegut, és una espècie vulnerable. Sobretot perquè les activitats humanes han reduït considerablement el seu àmbit natural. Es calcula que només en queden uns 5.000 exemplars. La mossegada d'aquest rèptil gegant no ha deixat indiferent la comunitat científica atès que el verí mortal que inocula dessagna les preses. Es tracta d'un verí compost per una barreja de toxines que inhibeixen la coagulació de la sang i provoquen la dilatació de les artèries. Tres de les esmentades toxines són vasodilatadores i una és anticoagulant. El periodista Josep Corbella subratlla que curiosament els infarts i altres malalties cardiovasculars solen produir-se per una tendència excessiva de la sang a formar coagulacions i de les artèries a contraure's: «El verí del dragó administrat en dosis petites podria actuar com un antídoto de les malalties cardiovasculars» (*La Vanguardia*, 20-5-09). En conseqüència, el potencial terapèutic d'aquest carnívor ferotge, capaç de cruspir-se un búfal d'aigua, és una porta oberta a la investigació de nous fàrmacs.

De fet, les indústries farmacèutiques també han creat línies de recerca amb el verí de cobra i altres substàncies produïdes per animals (aranyes, meduses, formigues...), vegetals i minerals. Tot constant que aquest és un tema atractiu, cap als anys 90 Hollywood va enllestir *Los últimos días del Edén*, un film protagonitzat per Sean

Connery i situat a la selva amazònica. L'actor escocès representa un científic que accidentalment descobreix un extracte de flor que guareix el càncer. Però ignora la manera de duplicar la fórmula i, per acabar-ho d'adobar, les excavadores d'una empresa de desforestació avancen arrasant el sector de jungla on Connery té el laboratori mèdic.

Seguint aquest fil, el lingüista Pere Comellas destaca que l'antibiòtic, una de les grans troballes del segle XX, és basat justament en l'observació de les propietats d'un fong: «Quants «antibiòtics» no hi poden haver encara en el món, les propietats dels quals són conegudes per petites comunitats?» (dins el llibre *Contra l'imperialisme lingüístic*). Comellas assegura que moltes comunitats considerades primitives i incivilitzades han acumulat, en el decurs de generacions, informació i experiència sobre les característiques de plantes que no existeixen enlloc més: «No és estrany, doncs, que determinades indústries farmacèutiques inverteixin en programes d'estudi de llengües en perill en zones d'alta diversitat biològica». Per això quan suposades modernitzacions provoquen la desaparició de les llengües natives, també engeguen a rodar dades i altres referències específiques de l'entorn. I és que aquesta saviesa indígena només es transmet oralment, amb la qual cosa l'extinció de la cultura local també comporta l'extinció de possibles pistes farmacològiques.

No és la primera vegada que sento explicar que quan es mor un vell és com si es cremés una biblioteca. A mi, que tinc la sang tova, que és com dir que sóc propens a ser atacat pels mosquits tigres, les mosques negres o altres insectes amb fibló, la gent gran em recomana que quan es produeixi la picada de seguida em passi la suor de l'entreuix per sobre la part afectada. Així ho han fet durant anys i panys aquells que han feinejat al camp (les farmàcies eren un luxe

Javier Giralt, doctor del Departament de Llengua i Literatura Catalanes a la

«El Govern d'Aragó deuria ser més

Javier Giralt és professor de Llengua i Literatura catalanes a la Universitat de Saragossa. Aprofitem que hem quedat al Departament per acomiadar-nos fins setembre per fer-li aquesta entrevista.

Pregunta. Professor Giralt. Vas nàixer a Barcelona i vius a Saragossa. Quins lligams t'uneixen amb la «Franja»?

Resposta. Jo sempre dic que «sigo» de Sant Esteve de Llitera. Vaig nàixer a Barcelona per circumstàncies lligades al treball del meu pare, un manresà que va emigrar a l'Aragó—a Sant Esteve—amb 15 anys per fer de llaurador, i allí es va casar amb la meua mare; després del casament, tots dos van marxar a Catalunya, en concret a Caldes de Montbui, moment en què vaig nàixer jo, i als nou mesos d'haver nascut, tornarem definitivament a Sant Esteve. Per tant, sóc aragonès per part de mare i de criança, però no renuncio a les meues arrels catalanes per part de pare i de naixement.

P. Hom diu que la llengua matema és la de l'afecte, la dels sentiments, és aquesta la raó perquè el català sigui el nucli de les teues publicacions, tot i formar-te en filologia hispànica?

R. Segurament és així, tot i que fou el meu director de Tesi, el Dr. José Me Enguita, qui m'orientà realment cap a l'estudi del català a la Franja, ja que és ell qui em plantejà l'anàlisi dels parlars dialectals de la Llitera. Però, sens dubte, la necessitat de conèixer a fons la meua llengua materna —i especialment el meu dialecte—és el que encara em duu a centrar la meua recerca en el català a l'Aragó, del qual encara resta molt per saber i investigar.

P. El 1997 vas dedicar la teua tesi doctoral a les parles de la Llitera. Fou la teua primera aproximació a l'estudi lingüístic d'aques-

tes terres?

R. En efecte, com t'he dit abans, en la meua tesi doctoral vaig presentar un estudi exhaustiu dels parlars de la Llitera, una descripció sincrònica amb la qual s'oferia una visió completa de la realitat dialectal d'aquesta comarca. Una part d'aquesta tesi fou publicada l'any 1998 sota el títol *Aspectos gramaticales de La Litera (Huesca)* per la Institución Fernando el Católico. També m'he ocupat de l'anàlisi dialectal de *L'home de França* de J. A. Chauvell, d'una creació popular de Calassanç i d'uns etnotextos d'Açanui, Peralta i Albelda. Però, el que m'atrau especialment des de l'any 1994 és la investigació de la toponímia de la Llitera.

P. Entre els nombrosos articles que has publicat sobre aspectes de dialectologia i toponímia hi ha un treball sobre els documents del segle XVI d'Albelda, quan s'oferrà a la comunitat científica?

R. Pel que fa a aquest estudi, he de dir-te que encara no l'he acabat del tot, perquè estic fent una revisió acurada de la versió definitiva (sempre s'escapen errors que cal rectificar). Un cop l'hagi enllestit, l'Ajuntament d'Albelda m'ha manifestat la seua intenció de publicar-lo. Espero que pugui sortir definitivament l'any que ve.

P. Com valora la promoció de la cultura i la llengua catalana a l'Aragó?

R. En aquesta qüestió caldrà diferenciar dos àmbits ben diferents: el local (i comarcal) i el regional. És palès (i penso que tothom ho pot percebre així) que la tasca que des d'algunes poblacions i comarques s'està duent a terme promocionant la cultura i la llengua catalana és digna de tota lloança. A pesar de les condicions poc favorables, hi ha persones, associacions i ajuntaments que han lluitat —i força— per la dignificació de la nostra llengua i la nostra cultura. Però, ben distinta

és la meua opinió sobre la posició del Govern d'Aragó, perquè, tret d'algunes actuacions encomiables, en general no ha tingut prou empenya per dur a terme accions més agosarades per tal que el català vagi aconseguint l'estatus que li correspon dins la nostra comunitat autònoma. Jo mateix he tingut experiències poc reconfortables en aquest sentit.

«L'actitud del meu Departament davant el català d'Aragó ha canviat molt des de fa uns mesos»

P. Quin és el teu treball a la Universitat de Saragossa?

R. Des de l'any 2003, sóc Professor Titular de Filologia Catalana a la Universitat de Saragossa, i he tingut oportunitat d'encarregar-me d'assignatures de llengua catalana i literatura catalana a la Facultat de Filosofia i Lletres i a la Facultat d'Educació, en col·laboració amb les professores Maria Rosa Fort i Maite Moret. Aquest curs, en concret, m'ocupo de matèries de llengua i literatura catalanes dins les titulacions de Filologia Hispànica i Filologia Anglesa, i participo també en el Màster de Estudios Hispánicos: Lengua y Literatura, dins una assignatura relacionada amb la variació dialectal i el contacte de llengües. A més, tinc el plaer de dirigir la tesi doctoral de Ricardo Viruete, becari d'investigació de l'àrea de Filologia catalana que ha centrat la seua recerca en l'estudi del català a la Baixa Ribagorça oriental (Benavarrí i voltants).

P. Si no estem desinformatos, des de fa uns mesos et fas càrrec de la direcció del «Departamento de Lingüística General e Hispánica»?

R. Així és, i crec que fruit de les circumstàncies. En acabar la meua

etapa com a Professor-Secretari del Departament, al costat de la Directora María Antonia Martín Zorraquino, i davant l'absència de candidats que volguessin assumir aquest càrrec, sembla que hi va haver una certa promoció encoberta (això ho he sabut després) de la meua persona com a futur director. He de dir, a més, que vaig tenir la satisfacció de ser escollit per unanimitat. De vegades, em resulta una mica estrany constatar que una persona de Filologia Catalana està dirigint els destins d'un Departament on la majoria dels professors pertanyen a l'àrea de Llengua Espanyola, i encara més si tinc en compte el tracte que darrerament està rebent el català a la Universitat de Saragossa.

P. En aquesta revista, i entre la gent que lluita i treballa pel català de la Franja és molt comuna l'opinió de que aquesta Universitat no s'implica prou en la qüestió lingüística ja que, «no és la seva guerra» i de que «no manté relacions amb altres universitats». És cert?

R. Crec que s'hauria de diferenciar la Universitat de Saragossa, d'una banda, i l'àrea de Filologia Catalana, d'una altra, perquè són dues realitats ben diferents. Segurament la Universitat de Saragossa, com a entitat pública aragonesa, no ha adoptat el paper que li correspon en relació amb la qüestió lingüística, tot i que en algunes ocasions (això sí, comptades) hi ha hagut certa voluntat d'afavorir la recerca i la promoció de la realitat lingüística aragonesa a través d'accions que finalment no han arribat enlloc. Però, no es pot dir el mateix de l'Àrea de Filologia Catalana, perquè els seus professors i becaris no han descurat la seua investigació sobre el català a l'Aragó, ans el contrari: sempre hem tingut molt clar que la nostra responsabilitat és treballar pel català amb tots els mitjans que tenim al nostre abast. El que passa, tal vegada, és que la nostra tasca

Universitat de Saragossa

«agossarat en la defensa del català»

investigadora i docent no és prou (re)coneguda en altres àmbits universitaris del domini lingüístic català. També vull constatar que cap dels membres de l'àrea de Filologia Catalana s'ha negat a acudir allà on els han convidat o els han ofert participar.

P. Potser aquesta visió de desinterès, desconexió tal vegada, la tenen els de «fora», no creus? De fet, fa ben poc, juliol de 2009, diferents fòrums d'internet –pàgines web i missatges de correu electrònic– es van fer ressò d'una opinió teua sobre el repudi a propostes disgregatives que defenen l'existència a la Franja d'una llengua independent. Tanmateix, aquest article fou publicat l'any 2004.

«M'ha decebut la decisió del Rectorat d'excloure el català del futur Grado en Lenguas Modernas»

R. Per això et deia abans que segurament tot és fruit de la desconexió. En efecte, ja fa uns quants anys que a través dels meus treballs estic denunciant els criteris científics que adopten alguns grups dins la Franja; però, clar, fins que no he estat Director del Departament de Lingüística General e Hispànica, ningú s'ha fixat en allò que ja fa uns quants anys que vaig escriure. I aquesta experiència és compartida amb altres companyes de l'Àrea de Filologia Catalana. No s'oblidi, d'altra banda, que tradicionalment s'ha considerat que el meu Departament era contrari a les aspiracions legítimes del català dins l'Aragó; però, puc assegurar que les coses han canviat bastant, i així ho hem comprovat especialment aquests darrers mesos.

P. En el procés d'adaptació a la convergència europea, quin paper

tindran les assignatures de català en els nous plans d'estudi d'aquesta Universitat?

R. Malauradament, aquesta reforma no ofereix un futur gaire positiu per al català, senzillament perquè, tot i mantenir el nombre de crèdits al Grado de Filología Hispànica, en perdrem al Grado de Estudios Ingleses i encara no sabem quina serà la seva presència en els graus de Maestro de Educación Infantil i Maestro de Educación Primaria. Però, sens dubte, la decisió més sorprenent per part del Rectorat de la nostra Universitat ha estat excloure el català del futur Grado en Lenguas Modernas, justificada per raons, completament trivials i per a l'explicació de les quals caldria omplir unes quantes pàgines d'aquesta revista. Com a Director del Departament de Lingüística General e Hispànica, com a membre de la Comissió del Grado en Lenguas Modernas i com a professor de Filologia Catalana, he hagut de discutir –i força– amb les meves autoritats (Rector i Vicerector de Política Acadèmica) i he hagut de fer un veritable esforç per fer-los entendre que el català és llengua d'Aragó i que l'única presència que té dins els estudis universitaris de Saragossa és al costat de la resta de llengües modernes que compten amb personal docent dins la Facultat de Filosofia i Lletres (anglès, francès, alemany, italià, àrab). La lluita ha estat inútil i la posició del Rectorat inamovible, malgrat tenir en contra tots els membres de la Comissió (representants de totes les llengües susdites).. Tant de bo que, quan surti publicada aquesta entrevista, es pugui incloure una «fe d'errates» explicant que el català ha entrat definitivament dins l'oferta del Grado en Lenguas Modernas; però, a hores d'ara, els auguris són prou nefastos.

P. Tal vegada, amb una de llei de llengües la cosa seria diferent.

Javier Giralt

Fa anys que anem amunt i avall amb aquesta llei, amb aquest projecte. Com veus la situació general d'Aragó envers aquesta llei?

R. Estic d'acord amb tu, perquè el text proposat parla de fomentar el coneixement de les llengües pròpies d'Aragó a la Universitat i d'adoptar-hi mesures per a la incorporació efectiva de les especialitats filològiques de les llengües pròpies. És obvi, doncs, que, si aquesta norma arribés a bon port, les coses podrien canviar molt, i, per exemple, no hi hauria dubtes sobre el paper del català al Grado en Lenguas Modernas (per ara, és utòpic pensar en la implantació d'una titulació de Filologia Catalana). Tanmateix, no tinc gens clar que definitivament s'aprovi la Llei de Llengües, ni tan sols amb els mínims que s'han inclòs, perquè s'ha anunciat moltes vegades i sempre ha quedat la cosa en «aigua de berraines». Tampoc no crec que la societat aragonesa en el seu conjunt la recolzi, ja que s'hi veuen molts fantasmes, sobretot el de l'annexió per part de Catalunya (!!). Tinc seriosos dubtes sobre què pot passar realment a la Franja, atesa la postura adoptada per alguns ajuntaments i consells

comarcals, probablement per por a perdre vots (alguna vegada m'han dit això de «no és el moment»), sense oblidar la lluita en contra de certes associacions promotores d'una altra llengua neolatina. Però, personalment, estic convençut de la necessitat d'aquesta llei. Només d'aquesta manera els aragonesos –i en particular els de la Franja– podran assolir criteris (científics) suficients per conformar les seves opinions, sense que ningú pugui manipular-los.

P. En quins nous projectes estàs treballant en aquests moments?

R. A banda dels encàrrecs per a alguna revista, algun homenatge o alguna jornada científica, la meua prioritat és enllestir l'estudi dels textos en català d'Albelda i el treball sobre pergamins en català del segle XIV que estem duent a terme Maria Rosa Fort i jo mateix. A més, m'agradaria continuar amb la recopilació i l'anàlisi de la toponímia de la Llitera, a la qual he dedicat les meves darreres publicacions. Però, tingues clar que, per damunt de tots, el projecte més important és la meua família.

Maria Teresa Moret Oliver

